

ΤΥΠΙΚΗ, ΜΗ-ΤΥΠΙΚΗ ΚΑΙ ΑΤΥΠΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ COOMBS and AHMED)

Μετάφραση από:

Coombs, P. H. (1968). *The World Educational Crisis: A Systems Analysis*. New York: Oxford University Press.

(σ. 9)

Χρησιμοποιώντας τον όρο «εκπαιδευτικό σύστημα» δεν εννοούμε απλώς τα διάφορα επίπεδα και τύπους της τυπικής εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, μετα-δευτεροβάθμια, γενική και εξειδικευμένη) αλλά επίσης και όλα εκείνα τα συστηματικά προγράμματα και διαδικασίες εκπαίδευσης και κατάρτισης που βρίσκονται εκτός της «τυπικής» εκπαίδευσης., Αυτά, που τα αποκαλούμε μη-τυπική εκπαίδευση, περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, την εκπαίδευση των εργατών και αγροτών, τα προγράμματα αλφαριθμητισμού, την ενδοεπιχειρησιακή και ενδουπηρεσιακή κατάρτιση, τα προγράμματα για μη παραδοσιακούς φοιτητές στα πανεπιστήμια, τα προγράμματα ανανέωσης των επαγγελματικών γνώσεων και τα ειδικά προγράμματα για νέους. Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες τυπικής και μη-τυπικής εκπαίδευσης περιλαμβάνουν συνολικά όλες τις προσπάθειες του έθνους για εκπαίδευση, ανεξαρτήτως του τρόπου που αυτές χρηματοδοτούνται και διοικούνται.

Ακόμη και πέρα από αυτά τα ευρύτατα όρια, οπωσδήποτε, υπάρχουν μυριάδες θέματα, που υπό μια ευρεία οπτική για τη μάθηση, έχουν εκπαιδευτική φύση, επίσης το ίδιο εμβριθή. Περιλαμβάνουν πράγματα που συχνά θεωρούνται τόσο δεδομένα όσο ο αέρας που αναπνέουμε – βιβλία, εφημερίδες και περιοδικά, ταινίες, ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα και πάνω απ' όλα τη μάθηση που συμβαίνει καθημερινά σε κάθε σπίτι. Προς το παρόν, πάντως, πρέπει να περιορίσουμε την οπτική μας σε αυτές τις δραστηριότητες που οργανώνονται συνειδητά για τον ρητά εκφρασμένο σκοπό της επίτευξης συγκεκριμένων προκαθορισμένων εκπαιδευτικών στόχων.

Μετάφραση από:

Coombs, P. H., & Ahmed, M. (1974). *Attacking Rural Poverty: How Non-formal Education Can Help*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

(σσ: 7-9)

Εκκινήσαμε με μια λειτουργική οπτική για την εκπαίδευση, σε αντίθεση με τη δομική και θεσμική προσέγγιση που κυρίως χρησιμοποιείται στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό και διοίκηση. Αυτό μας υποχρέωσε να εκκινήσουμε την ανάλυσή μας από τους εκπαιδευόμενους και τις ανάγκες τους και μόνον μετά να μετακινηθούμε προς το ερώτημα ποιά εκπαιδευτικά μέσα θα μπορούσαν να είναι κατάλληλα για την εκπλήρωση αυτών των αναγκών. Αυτό, όπως το είδαμε, ισοδυναμεί με το να βάζουμε το άλογο πριν το κάρο. Επίσης, εκκινήσαμε με την πεποίθηση (που αργότερα υπογραμμίστηκε και από τη Διεθνή επιτροπή της UNESCO για την Ανάπτυξη της Εκπαίδευσης), ότι η εκπαίδευση δεν μπορεί πλέον να θεωρείται ως μια χρονικά και χωρικά οριοθετημένη διαδικασία, περιορισμένη στα σχολεία και αποτιμώμενη με τα έτη συμμετοχής¹.

Αυτές οι παραδοχές μας οδήγησαν να υιοθετήσουμε εξαρχής ένα πλαίσιο που εξισώνει την *εκπαίδευση* με τη *μάθηση*, ανεξάρτητα από το πού, πώς και πότε η μάθηση συμβαίνει. Οριζόμενη, κατά την έννοια αυτή, η εκπαίδευση είναι προφανώς μια συνεχής διαδικασία, εκτεινόμενη από την πρώιμη νηπιακή ηλικία έως την ενηλικότητα, η οποία αναγκαστικά περιλαμβάνει μια μεγάλη ποικιλία μεθόδων και πηγών. Από αναλυτική άποψη βρήκαμε χρήσιμο και γενικά σύμφωνο με τις τρέχουσες πραγματικότητες, να διακρίνουμε ανάμεσα σε τρεις τρόπους εκπαίδευσης (αναγνωρίζοντας ότι υφίσταται μια σημαντική αλληλοεπικάλυψη και αλληλεπίδραση μεταξύ τους): (1) άτυπη εκπαίδευση, (2) τυπική εκπαίδευση, και (3) μη-τυπική εκπαίδευση².

¹ Η Επιτροπή παρατήρησε ότι: «η βαρύτητα του σχολείου σε σχέση με άλλα μέσα εκπαίδευσης... δεν αυξάνεται αλλά μειώνεται» (Learning to Be, p.83).

² Αυτοί ειδικά οι όροι αφήνουν κάποια κενά, αλλά θεωρήθηκαν ως λιγότερο διαφορούμενοι και παραποιημένοι κατά τη χρήση από άλλους όρους που εξετάστηκαν ως εναλλακτικές λύσεις. Δεν είναι χωρίς σημασία ότι τα γνωστά λεξικά της εκπαίδευσης σε όλες τις μείζονες γλώσσες περιορίζονται σχεδόν αποκλειστικά στην *τυπική* εκπαίδευση και δεν παρέχουν ακριβείς και κατανοητούς όρους για να συζητηθεί αυτό που έχουμε εδώ αποκαλέσει *άτυπη* και *μη-τυπική* εκπαίδευση.

Η *άτυπη εκπαίδευση*, όπως χρησιμοποιείται εδώ, είναι η διά βίου διαδικασία από την οποία το άτομο αποκτά και συσσωρεύει γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και αντιλήψεις από τις καθημερινές εμπειρίες και την έκθεση στο περιβάλλον – στο σπίτι, στην εργασία, στο παιχνίδι, από το παράδειγμα και τις στάσεις της οικογένειας και των φίλων, τα ταξίδια, την ανάγνωση εφημερίδων και βιβλίων ή από τα ραδιόφωνο και τον κινηματογράφο. Γενικά, η άτυπη εκπαίδευση είναι μη οργανωμένη και συχνά μη συστηματική και θα μπορούσε να αποτιμηθεί με βάση τον όγκο της συνολικής διά βίου μάθησης ενός ατόμου – περιλαμβανομένης ακόμη και αυτής ενός «εκπαιδευμένου» σε υψηλό βαθμό ατόμου.

Η *τυπική εκπαίδευση*, όπως εδώ χρησιμοποιείται, είναι σαφώς το έντονα θεσμοθετημένο, χρονολογικά διαβαθμισμένο και ιεραρχικά δομημένο «εκπαιδευτικό σύστημα», που εκτείνεται από την πρώτη σχολική εκπαίδευση έως τις ανώτερες σπουδές του πανεπιστημίου.

Η *μη-τυπική εκπαίδευση*, όπως εδώ χρησιμοποιείται, είναι κάθε οργανωμένη, συστηματική εκπαιδευτική δραστηριότητα, που υλοποιείται εκτός του πλαισίου του τυπικού συστήματος, προκειμένου να παράσχει επιλεγμένους τύπους μάθησης σε συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού, ενήλικους αλλά και παιδιά. Οριζόμενη κατά τον τρόπο αυτό η μη-τυπική εκπαίδευση περιλαμβάνει, για παράδειγμα, τα προγράμματα εκπαίδευσης των αγροτών, προγράμματα αλφαριθμητισμού ενηλίκων, προγράμματα κατάρτισης εκτός του τυπικού συστήματος, συλλόγους νέων με ουσιαστικούς εκπαιδευτικούς σκοπούς και τα ποικίλα προγράμματα κοινοτικής εκπαίδευσης στην υγεία, τη διατροφή, τον οικογενειακό προγραμματισμό, τους συνεταιρισμούς και άλλες παρόμοιες εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Υπάρχουν σημαντικές ομοιότητες και διαφορές μεταξύ της τυπικής και της μη-τυπικής εκπαίδευσης, όπως υφίστανται σήμερα. Είναι οργανωμένες κατά τέτοιο τρόπο που να αυξάνουν και να βελτιώνουν την άτυπη μαθησιακή διαδικασία, με άλλα λόγια, να προωθούν και να διευκολύνουν συγκεκριμένους αξιόλογους τύπους μάθησης (όπως η γραφή και η ανάγνωση), που τα άτομα δεν μπορούν εύκολα και γρήγορα να αποκτήσουν μέσω της συνήθους έκθεσης στο περιβάλλον. Αυτοί οι δύο τρόποι εκπαίδευσης μερικές φορές μοιάζουν επίσης και στην παιδαγωγική φόρμα και τις παιδαγωγικές μεθόδους. Πάντως, η μη τυπική και η τυπική εκπαίδευση γενικά διαφέρουν στο βαθμό στήριξης και τις

θεσμικές ρυθμίσεις και συχνά και στους εκπαιδευτικούς στόχους, αλλά και στις ομάδες που αφορούν. Θα πρέπει να διευκρινιστεί πάντως ότι δεν υπάρχει μια ευδιάκριτη διαχωριστική γραμμή μεταξύ τους και ακόμη περισσότερο ότι οι διαφορές τους μερικές φορές ατονούν σε «υβριδικά» προγράμματα που συνδυάζουν βασικά στοιχεία και των δύο.

Υπάρχει μια διαρκώς αυξανόμενη συναίνεση, ότι, τα έθνη θα πρέπει κατά ιδεατό τρόπο να προσπαθήσουν να αναπτύξουν «συστήματα διά βίου μάθησης» σχεδιασμένα να εφοδιάσουν κάθε άτομο με ένα ευέλικτο και διαφοροποιημένο εύρος χρήσιμο μαθησιακών επιλογών σε όλη τη ζωή του. Κάθε τέτοιο σύστημα προφανώς θα πρέπει να συνδυάζει πολλά στοιχεία άτυπης, τυπικής και μη-τυπικής εκπαίδευσης. Στην πραγματικότητα, κάθε χώρα, ακόμη και η πτωχότερη, ήδη έχει ένα αξιόλογο σημείο εκκίνησης για ένα τέτοιο σύστημα. Η ανάγκη είναι τώρα να οραματιστούμε τις διάφορες εκπαιδευτικές δραστηριότητες ως δυναμικές συνιστώσες ενός συνεκτικού και ευέλικτου καθολικού μαθησιακού συστήματος που θα πρέπει σταθερά να ενισχυθεί, να διαφοροποιηθεί και να συνδεθεί πιο στενά με τις ανάγκες και τις διαδικασίες εθνικής ανάπτυξης.